

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lonyisia Va

Magona Yepei

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tonya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawulehu kee baagbuala nuvugaa ti lonyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingɔ muvuu i gu i yepe kia ngi longɔla, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a ko gɔmɔ mahaya nyamu nyamu kee nduwɔ ya yeya, ke mahoingɔ sawei i nuvuu lonyii mavale,

A jifa mahoingɔ ndiamɔyei na ndɔlesialuahɔ i legulɔma,

A jifa nungei nasia ti ndɔlei kpele ti woyilei na hu ti lanaya genga kɔlo yayilingɔihu,

Kee nuvuu lonya, ngi nuvuu ya, ngi yepei kee hindui taa nyahii ti lonyei maahewu lei, kee gbɔma ti ti lia yilinga ko yange yange kee ndevu yekpe la i le gulɔma.

A jifa ndɔlei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila kɔɔ ti to ke baagɔ ma a yelɔ na nuvuu va kee ngi lonya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingɔi ji a lelɔ gulɔma,

Fale naa

Komɛwai na ta toli a

Genɛla Asembili

Ndenga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lonyinsia va i wote a ɲaiki numui kpelee kee ndɔlei kpelee va nahii ke numu gbi ɔɔ ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingɔi ji ngi enmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to ke bagɔɔma iye tɔnei jisia ma kee hugbɛmboi jisia nungei nasia weti yei ndɔɔ kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndɔlongaa hu nahi tii yee ndɔlo kpele hugbatei jisia bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwɔ ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lonyi maa hewungɔ. Kiiya kee hindaluahɔ gɔɔla a yelɔ ti hun. Fale mahoungɔ ti ti nyɔnyɔhu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Ye

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha ɔɔ hindgo, nu layia, Ngewɔi na a feli, ngi gilii yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahɔ ge i waa nungaa luahɔ jifa tii gbuani ndɔlo yilahu, ɔɔ jifa tia heini ti yekpe va ɔɔ tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Ye

Nuvuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ ndevu i ye ngi hu, kɔɔ aa ye nuu bu, tao kɔɔ mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnɛmɔnɛ hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a ke ke nuvu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvu yaa ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpɛɛɛ ti maahɛwungɔ sawei gulɔ, tao mahoungɔ sawei i ti mahu wɛɛ nahi gbi ɛɛ ti hu wɔɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ ke hugbatei ji ɛɛ numugbi gbukpuu.

8. Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyi mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpegbema ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyɔngaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kɔɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gɔngaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nuu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyɔngaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye pɛɛbu hinda, kɔɛi kɛɛ ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, kɛɛ kakpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawɛɛ yeɛ kakpamei ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i ye hugbembo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuana.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔk i ngi yaama lɔwu kakpama yeye ndɔk yɛka hu, tao kɔk i nganei gbuana.
2. Ye sawei ji ɛɛ lɛkpɛ gbi naleke ye numui ji i ndɔkɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulaninga na ndɔkɔ woyila hugbatei i loila.

15. Ngayilii Ye Puumahu Lɔkɔli

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔk i wote a ndɔkɔlii.
2. Maa i houni kɔk ti nuu gbi baa a ngi lɔkɔlii ya, kɔk ti ngi baa a ndɔkɔlii ya ndɔk yekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta sɔkɔwɛl ti ndengaa le, ti genye ii yɛni bɛɛ yila, tii yɛni bɛɛ a ndɔkɔ yila hunblaa, kɔk Ngewo veli gbambi yila ma. Ti lɔnye maahewungo sɔkɔva, sɔkɔhu, kɔk ji ta lo ti gɔlɛ.
2. Kɔk hindui taa nyaha ti sɔkɔwɛɛ, a nɛɛ pɛiŋ ti veinja wɛ.
3. Bondei mia ndɔkɔlei yɛi kpɔkui le, fale maahoungɔ heimii kɛ ndɔkɔ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpɔtu kpɔtu.

17. Ngayilii Ye Puumahu Wɔilei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔk i ngi wuma haakangaa majɔkɔ, tao gbɔma kɔk taa nungaa ti makpɔma haaka majɔkɔ.
2. Tɛ nuu gbi haaka gbua ngi yɛya kia leke ti longɔla.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuu gbi lɔya mia kɔk i kiiya wee, kɔk i giila gbɔkɔ tɔnyɛi le kɔk gbɔkɔ i lɔnyani, Ngewo ye gbɔkɔ ngi longɔ i feli, ye tonyɛ ji a ngi jein jein lɔ kɔk i ngi giliyɛi kɔk ngi yewɔkɔveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe kɔk taa nungaa, fofohu kɔk sɔkuma, kɔk i nungaa gaa a ngi ngliyɛi kɛɛ ngi yewo hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taaui

Nuu gbi lɔnya mia kɔk i kiliya wee tao kɔk i yee kiiyɛina le fofohu, yee tɔnyɛi ji a peɛl yee kiiyɛi ji nuu gbi ɛɛ gbekpa kulɔ, tao kɔk i nemahulee kɛɛ ngowii majɔkɔ tao kɔk ta bɛɛ i fe nungaa wɛ a peɛl gbi hu we, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduahu.

20. Ngayilii Ye Nugbɔkɔkɔngoi

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔk taa nungaa ti gome, tao kɔk taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.
2. Tɛɛ nguua numu gbi la a kpɔli hale kɔk i wote a kome ma kɔ.

21. Ngayilii Ye Nugbɔkɔkɔngɔ-Mahuyɛlei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔk ngi loko i yɛ ngi guamɛti hindeihu, kɛ bɛɛ ta vulii i yɛhu kɔk nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.
2. Nuu gbi lɔnya mia kɔk ngi lɔkɔhu guamɛti hugbatɛ wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.
3. Nungaa mia maahoungɔ ti ti guamɛti hei, ti gbayɛi mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalɔ ti kolei gula, tao ye kolei ji a kgula bunduhulɔ, nahii nungbi ɛɛ gbekpa numu gulɔ.

22. Ngayilii Ye Nugbɔkɔkɔngɔ-Mahufɛlei

Numu gbi lee ndololii a ngie, ngi lɔlei kpɔma hugbatɛ wie ngi va, tao kɔɔ ngi lɔlei taa ngitiwoma hugbatɛ ti pee ye kpɔma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majkɔɔ kialeke ngi lɔlei gbatei kɛɛ ye saweisia ti na, gbɔma kia lekee ye numui bɛɛ ngi hami gii na, kɔɔ wei i lɛgulɔ.

23. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ-Mahusawei

1. *Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i yenge, tao kɔɔ i ngengei na wie ngi longɔla, kɔɔ i mbeɛɛhei majkɔɔ ngengemei, tao kɔɔ ti tɔ kengengei ɛɛ ngi lo.*
2. *Numu gbi lɔnya mia, nahii nduahu gbiima, kɔɔ ti ngi pawa kia a yenge la.*
3. *Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ ti ngi pawa nahii ta kɛɛ ngi mablaa ta ti magbee gbualɔ hu kia nuvu, tao gbɔma kɔɔ kpɔma yeka i yena ngi va.*
4. *Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.*

24. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ-Mahunaani

Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i lɛvu tao kɔɔ i kpele yeka gbua, tao gbɔma kɔɔ aa ngenge huguangɔ waa wie, mahoungɔ gbɔma i yaa a ndevu wati majkɔɔ, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalɔ a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ-Mahulɔɔlui

1. *Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ta kɛɛ ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti mɛɛɛ yekpe mɛ, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majkɔɔ, tao gbɔma guameti i ye na ti va, hugbatɛ yekpe i yena ngi va a watii na ɛɛ ye ngege hu, a watii na ngi heigengɔ, watii na ngi wovang, kɛɛ watii na hinda a wa ngi mahu nahii ɛɛ gumbu.*
2. *Mahoungɔ gbɔma hugbatɛ i ye na kuimeisia kɛɛ ndengaa va. Mahoungɔ ndengaa kpeɛɛ, naa ti kɛ taa ti njeni ti sɔɔhu ɔɔ tii sɔɔhu, ye hugbatei ji i ti maa wɛɛ.*

26. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ-Mahuweitei

1. *Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i kɔɔ gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye kɔɔgaala ma, kɛ bɛɛ i wote a ye tɔtɔmɛi. Mahoungɔ kɔɔ gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi ɛ gbuama ye tɔtoomi. Nyandengɔ kɔɔ ngenge kɔɔngaa i yna kpoto, kɛɛ kɔɔ yalngɔ gaalei naa va ti nɛmabu lewengɔ.*
2. *Kɔɔ gaalei i wote a hinda na a nuu lɛ gulɔma, ngi lɔnyisia kɛɛ ngi hugbemboi. I loko hei hinda yawubu gɔɔla, hinda bu houla kɛɛ ndiamɔya dunyei kpeɛɛ luahu, kɛnyɛisia kɛɛ Ngewo vɛli gbambisia luahu, tao kpaya waalɔ ndolɔ kpeɛ woyila yenge lukuisia hu kɔɔ ndilɛli i li gulɔma.*
3. *Bondeisia ti wote a haala bla ta kɛ na kaa ye gbɔɔ ti leingaa ta pee.*

27. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ Mahuwɔfilei

1. *Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye mia a yena ye kɔndi hinda hu, i ngaa nɛɛ ye ye mbembeɛ hu kɛɛ sayensi ye tɛkulɔmii taa ye nafɛi.*
2. *Numu gbi lɔnya mia kɔɔ mahugbee kpɔtu kpɔtu i ye ngi gbate hani ma, i ye a ngole ɔɔ hani lalangɔ ɔɔ sayensi haaka.*

28. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ Mahuwayakpei

Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi yee jawa kɛɛ ngitiwoma gee i yena, na a tɔ kɛ dunya lahei jisɛ ta hitilonga.

29. Ngayilii Ye Nugbɔɔɔngɔ Mahutaawui

1. *Numu gbi lee, mia i heina, tao a lɛna gulɔma, mahouingɔ i na hinda hou a loko veinja.*

2. Ji numu a ye ŋi lɔnyei kɛɛ ŋi hugbɛmboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛnguu a wee a saweilo naa a nuu wekeisia ti lɔnyei kɛɛ ti hugbɛmboi ma vale, kɛɛ numu kpɛɛ ti maahinda va ngoyila loɔhu.

3. Numu ɛ ye tɔnyei jisia kɛɛ hugbɛmboi jisia yayenge nahi kpuango pilei na ma, tao gbɔma ɛɛ pinde kaa na wooma na ndɔlo kpɛɛ gomɛi ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugboɔyɔngɔ Mahupuui

Gbewogbe gbi na kolei ii hu na nu mu a nde ye kɛnga ti puilo na kɔɔ i ndɔlo kɔ ngoyila hugbatɛ lɛnga ti lɔnyei kee ti hugbɛmboi mahugbua.
